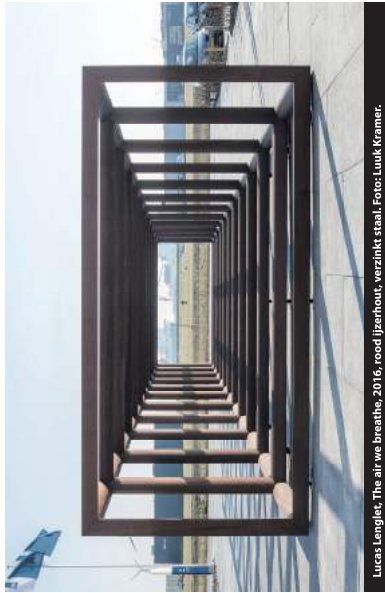

Van Bijlmerbajes tot Justitieel Complex Zaanstad

KUNSTWERKEN VERLEVENDIGEN SAAIE GRIJZE GANGEN, ZETTEN AAN HET DENKEN, BRENGEN EMOTIES TEWEEG

Yvonne Dubbers

Zaanstad - Voor de ingang van het nieuwe Justitieel Complex in Zaanstad staat een houten sculptuur van elf rechthoekige ruimtes. De elf ruimtes hebben precies dezelfde afmetingen als de cellen in het complex. De warme kleur van het hout contrasteert met het grauwe beton van het gebouw dat erachter staat en de strakke voorzet tegen het landschap dat ervoor ligt. Het werk lijkt een overgangsruimte te vormen van de buitenwereld, waar iedereen vrij mag rondlopen, naar de binnenwereld, waar elke deur pas opengaat na het invoeren van een pasje.

Lucas Langlet, The air we breathe, 2016, rood ijzerhout, verzinkt staal. Foto: Luuk Kramer.

Discussie starten
Nu het Justitieel Complex Zaanstad officieel in gebruik is genomen, zijn de deuren gesloten. De binnenwereld blijft binnen en de buitenwereld heeft geen zicht op wat er in de gevangenis gebeurt. Om deze kunstwerken ook betekenis te geven in de wereld buiten de gevangenis kunnen willen de projectleiders Theo Tegeler en Sjoel van Beek van de Bijlmerbajes ontwerpen had daarvoor voornamelijk gebouwen dan ook het kerngebied van het ontwerp. De gekleinere werd gezien als iemand die in het crimineel circuit was beland, omdat hij zich niet kon aanpassen aan de sociale wereld. Gedurende zijn detentie werd dan ook geïntegreerd in de samenleving. In de gevangenis, waar op verschillende kleinschalige activiteiten zich ontwikkelde in de richting van probleemoplossing, begeleiding van sociale contacten en goede nazorg, maar niet, kunnen we alternatieven voor de straf bedenken? Dit lijken hele eenvoudige vragen, maar ze blijken niet zo gemakkelijk te beantwoorden en naar mate je het gevangenisstelsel langer kent, komen er alleen maar meer vragen bij. TAAX leed daarom een onderzoek. Wat is er veranderd in de periode tussen de jaren zeventig, toen de Bijlmerbajes gebouwd werd, en nu, nu het Justitieel Complex Zaanstad is gebouwd en de vermaarde bajes te vervangen? In de jaren zeventig werd de Bijlmerbajes gezien als een zeer vernieuwend project, hetzelfde geldt voor het Justitieel Complex Zaanstad tegenwoordig. Het is dan ook opvallend hoe het ontwerp van de beide gevangenis verschild.

Omenselijk
Aan de twee gebouwen is duidelijk te

zien hoe het denken over misdaad en straf is veranderd in de afgelopen decennia. Het architectonisch ontwerp Keegstra dat de Bijlmerbajes ontwerpt had daarvoor voornamelijk gebouwen ontworpen voor de ouderzorg. Zorg is dan ook het kerngebied van het ontwerp. De gekleinere werd gezien als iemand die in het crimineel circuit was beland, omdat hij zich niet kon aanpassen aan de sociale wereld. Gedurende zijn detentie werd dan ook geïntegreerd in de samenleving. In de gevangenis, waar op verschillende kleinschalige activiteiten zich ontwikkelde in de richting van probleemoplossing, begeleiding van sociale contacten en goede nazorg, maar niet, kunnen we alternatieven voor de straf bedenken? Dit lijken hele eenvoudige vragen, maar ze blijken niet zo gemakkelijk te beantwoorden en naar mate je het gevangenisstelsel langer kent, komen er alleen maar meer vragen bij. TAAX leed daarom een onderzoek. Wat is er veranderd in de periode tussen de jaren zeventig, toen de Bijlmerbajes gebouwd werd, en nu, nu het Justitieel Complex Zaanstad is gebouwd en de vermaarde bajes te vervangen? In de jaren zeventig werd de Bijlmerbajes gezien als een zeer vernieuwend project, hetzelfde geldt voor het Justitieel Complex Zaanstad tegenwoordig. Het is dan ook opvallend hoe het ontwerp van de beide gevangenis verschild.

Wil je bezoek, en luisteren oor? Bel Bonjo gratis 0800 333 44 46

Michiel Kluiters, Line of sight, 2016, variabele afmetingen, Justitieel Complex Zaanstad.

sluiten in een enorm gebouw dat door zijn hoge torens er ook nog eens voor zorgt dat de gedetineerden zelfs het contact met de maatschappij verliezen. Hierdoor zouden de gedetineerden minder makkelijk bezock kunnen ontvangen, zowel van hun familie en vrienden als van hun advocaat of hulpverleners. Door gedetineerden te isoleren wordt het voor hen nog moeilijker om terug te keren naar de maatschappij en de middelen, zover van ze af staat.

Geen praatje meer
Dezelfde kritiek zou je kunnen leveren op het Justitieel Complex Zaanstad: het gebouw staat ver buiten de stad, op een industrieterrein en wordt demonstrieel van de buitenwereld afgeschermd door middel van een grote muur. Inmiddels is het thema zorg verdwenen uit de kernbegrippen van het ontwerp. Nu staan de begrippen humaan, sober, doelmattig en robuust centraal. Bovendien is het regime onpersoonlijk er geworden, door de invoering van een geautomatiseerd passiesysteem is zelfs een praatje met een bewaarder niet meer vanzelfsprekend. Activiteiten en sociale connecties worden nu een minimum beperkt waardoor de gekleinere meer uren in zijn cel zal doorbrengen. Hoewel het gevangenisstelsel niet geschikt is voor kleinschalige begeleiding, reïhabilitatie en reïhabilitatie is er vanuit de samenleving en de politiek, weinig

Paulien Olltheten, zonder titel, 2016, Justitieel Complex Zaanstad. Foto: Vika Ushkanova.

Kunst exclusief voor het personeel

draagvlak voor kleinschalige gevangenisstelselen of alternatieve straffen. Dit is het gevangenisstelsel nog steeds in werking en wordt er met een muur voor gezorgd dat de samenleving niet hoeft te zien wat er daarbinnen gebeurt. Kunstenaar Lucas Langlet licht een klein tijp van de sluit op door met zijn werk The air we breathe een schakel buiten de gevangenis te plaatsen. Zo probeert hij de samenleving te laten zien wat er binnen gebeurt, dit zijn cellen en daar sluiten we mensen in op.

Yvonne Dubbers is van
Colportage TAAX

Doornbos | Suringar | Wiersema
advocaten | mediator

Ervaren strafrechtadvocaat, komt door het hele land langs in de PI

Strafrecht, Penitentiair recht, TBS zaken, Tuchtrecht

Postbus 705, 5400 AS Assen
Telefoon 0921 31 76 76
info@dsadvocaten.nl www.dsadvocaten.nl

Mr. M. G. Doornbos

Iets te melden? Stuur het naar Bonjo!

Advokatenkollektief Rotterdam
Gespecialiseerd in bescherming van burgers tegen de overheid

De beste advocaten voor strafrecht en detentierecht

Martin Inwena
Reinier Reiner
Katja Logtenberg

telefoon 010 465 09 66
www.advokatenkollektief.com

Eekert Van Linde
Van der Zee
Straffenrechtadvocaat

(050) 318 87 50

WWW.ELZSTRAFRECHT.NL